औडुप त्रि० उडुपेन निर्वृत्तादि सङ्कलादि० अण्। १चन्द्रनिर्वृत्ते २प्लवनिर्वृत्ते ३तत्सन्निकृष्टदेशे च।

औडुपिक त्रि० उडुपेन प्लवेन तरति ठक्। १प्लवेन तारके उडुपेन हरति उत्सङ्गा० ठक्। २प्लवेन हारके च त्रि०।

औडु(दु)म्बर त्रि० उडु(दु)म्बरस्य विकारः रजतादि० अञ्। १ताम्रविकारे पात्रादौ। "गृहीत्वौडु(दु)म्बरं पात्रम् स्मृतिः "सौवर्णराजतौडुम्बरखाड्गमणिमयानां पात्राणाम्" गोभि०। २यज्ञाङ्गवृक्षविकारे च। "पश्चात्पतिरवस्थाय युगमन्तमौडु(दु)म्बरं शलाटुग्रथ्नं मा बध्नाति" गोभि०। स्त्रियां ङीप्। औडु(दु)म्बरीं स्पृष्ट्वा गायेत" श्रुतिः। "औडु(दु)म्बरीं शाखामुपगूहति" शत०ब्रा०५,४,३,२५, ३तपस्विविशेषे पु०। "वैखानसा वालिखिल्यौडुम्बराः फेनपावने। न्यासे कुटीचरः पूर्व्वम् बह्वोदो हंसनिष्क्रियौ" भाग०३,१२,२७। "औडु(दु)म्बराः प्रातरुत्थाय यां दिशं प्रथमं पश्यन्ति तत आहृतफलादिभिः जीवन्तः" श्रीधरः। औडुम्बरं तत्फलं तस्येवाकारोऽस्त्यस्य अर्श० अच्। ४महाकुष्ठभेदे। "तत्र महाकुष्ठान्यरुणौडुम्बरर्ष्यजिह्वकपालकाकणपुण्डरीकदद्रुकुष्ठानीति" विभज्य "पित्तेन पक्वौडुम्बरफलाकृतिवर्णान्यौडुम्बराणीति" तल्लक्ष्म सुश्रुते उक्तम्। स च रोगः ताम्रस्तेयकर्मविपाकः यथाह शाता० "औडु(दु)म्बरी ताम्रचौरो नरकान्ते प्रजायते"। ५यमभेदे च "औडुम्बराय दध्नाय" यमतर्पणमन्त्रः।

औडुलोमि पुंस्त्री उडुलोम्नोऽपत्यम् बाह्वा० इञ्। उडुलोम्नोऽपत्ये बहुषु अ। डलोमाः उडुलोमान्

औड्र पु० ओड्रदेशानां राजा अण्। १अड्रदेशनृपे ओड्र शब्दे विवृतिः २तद्देशवासिनि च। बहुषु अणो लुक्।

औत्कण्ठ्य न० उत्कण्ठैव चातुर्व० स्वार्थे ष्यञ्। उत्कण्ठायाम् "औत्कण्ठ्याश्रुकलाक्षस्य हृद्यासीन्मे शनैर्हरिः" भाग० १,६,१७। "औत्कण्ठ्याद्देवकीसुतः" १,१० ४।

औत्कर्ष्य न० उत्कर्ष+स्वार्थे ष्यञ्। उत्कर्षे।

औत्क्षेप पुंस्त्री उत्क्षेपस्य ऊर्द्ध्वक्षेपकस्यापत्यं शिवा० अण्। उत्क्षेपकस्यापत्ये स्त्रियां ङीप्।

औत्तम त्रि० उत्तमेन निर्वृत्तादि सङ्कला० अण्। १उत्तमेन निर्वृत्ते २तत्सन्निकृष्टदेशादौ च।

औत्तमि पु० उत्तमस्यापत्यम् इञ्। मनुभेदे उत्तमशब्दे उदा०। "स्वारोचिषश्चौत्तमिश्च तामसो रैवतस्तथा" मनुः तस्य पत्नी उत्तमी तस्या अपत्यम् ढक्। उत्तमपत्न्यपत्ये तत्पुत्राश्च "औत्तमेयान् महाराज! दश पुत्रान् निबोध तान्" हरिवं०७अ० उत्तमशब्दे ते च नामतोदर्शिताः।

औत्तर त्रि० उत्तरत्यस्मात् उद्+तॄ—अपादानेऽप् ततः स्वार्थेऽण्। उत्तारके "इतरेषामुपदेशेन दुःखादिनिवारके ऋषौ। "यत्रौत्तराणां सर्वेषामृषीणाम् नाहुषस्य च" भा०व० १०,५४६।

औत्तरपथिक त्रि० उत्तरपथेन गच्छति तेनाहृतं वा ठञ्। उत्तरपथेन अर्च्चिरादिमार्गेण १गन्तरि उपासकभेदे २तेनाहृते च। ग्राहके।

औत्तरपदिक त्रि० उत्तरपदं गृह्णाति ठक्। उत्तरपद-

औत्तरवेदिक त्रि० उत्तरवेद्यां भवः ठञ्। उत्तरवेद्यां भवे कर्मादौ "औत्तरवेदिकं कर्म कृत्वा" शत०ब्रा० ७,३२,१७

औत्तराधर्य्य न० उत्तरे च अधरे च तेषां भावः ष्यञ्। ऊर्द्ध्वनीचभावेन स्थितौ। "संघे चानौत्तराधर्य्ये" पा०

औत्तराह त्रि० उत्तरस्मिन् कालादौ भवः "उत्तरादाहञ्" पा० उत्तर+आहञ्। उत्तरकालादौ भवे।

औत्तरेय पु० उत्तराया अपत्यम् ढक्। अभिमन्युसुते विराटदुहितुरुत्तरायाः पुत्रे परिक्षिन्नृपे "औत्तरेयेण दत्तानि न्यवसत्तन्निदेशकृत्" भाग० १,१७,४०। "अवधार्य्य मतिं कृष्ण औत्तरेयः सतीं व्यधात्" भाग० २,४,२।

औत्तानपाद(दि) पु० उत्तानपादे नृपे भवः अण्। उत्तानपादभवे ध्रुवे "ध्रुवस्योत्तानपादस्य ब्रह्मर्षीणां तथैव च" भा० अनु० ३अ०। "उत्तानपाद! भगवांस्तव शार्ङ्गधन्वा" भाग० ४,१०,२५। अपत्ये तु इञ्। तत्रैव। "उत्तानपादिर्निर्गत्य ततः काननतो द्विज!" काशी०। तस्य यथा तपस्यया सर्वनक्षत्राधारतापदप्राप्तिस्तथा वर्णितम् भाग० ४, ८,९, "जाये उत्तानपादस्य सुनीतिः सुरुचिस्तयोः। सुरुचिः प्रेयसी पत्युर्नेतरा यत्सुतो ध्रुवः। एकदा सुरुचेः पुत्रमङ्कमारोप्य लालयन्। उत्तमं नारुरुक्षन्तं ध्रुवं राजाभ्यनन्दत। तथा चिकीर्षमाणं तं सपत्न्यास्तनयं ध्रुवम्। सुरुचिः शृण्वतो राज्ञः सेर्ष्यमाहातिगर्व्विता। न वत्स! नृपतेर्धिष्ण्यं भवानारोढुमर्हति। न गृहीतो मया यत्त्वं कुक्षावपि नृपात्मज!। बालोऽसि तव नात्मानमन्यस्त्री गर्भसंवृतम्। नूनं वेद भवान् यस्य दुर्लभेऽर्थे मनोरथः। तपसाराध्य पुरुषं तस्यैवानुग्रहेण मे। गर्भे त्वं साधयात्मानं यदीच्छसि नृपासनम्। श्रीमैत्रेय उवाच। मातुः सपत्न्याः सुदुरुक्तिविद्धः श्वसन् रुषा दण्डहतो यथाऽहिः। हित्वा मिषन्तं पितरं सन्नवाचं जगाम मातुः स रुदन् सकाशम्। तं निःश्वसन्तं स्फुरिताधरौष्ठं